



MODERNİZMİN KAYIP ÇOCUKLARI

*Türkan GÖZÜTOK**

ÖZET

Modernizm ve modernite kavramlarının temelinde Batı toplumunun Aydınlanma felsefesiyle ulaşmayı istediği toplumsal dönüşüm vardır. Batı toplumu, Aydınlanma (18.yüzyıl) ve ilerleme (19.yy) çağlarında bilimsel ve teknolojik gelişmelerle beraber yeni bir birey ve toplum düşünüşüne kavuşmuştur. B düşünüş biçimi özellikle 20.yüzyıl insanında yoğunlukla kendini hissettirmiş ve modernizm sonrası insanın sorunları estetiğin de başlıca teması olmaya başlamıştır. J. D. Salinger de II. Dünya Savaşı'nın hemen arkasından yazdığı bu romanında modernizmin eleştirisini yapar. Her türlü bilimsel gelişmeye, paraya kavuşan fakat sadeliği ve masumiyeti bozulan modern insanın yaşadığı bunalımı liseli bir genç olan Holden Cauldfield'in gözünden aktarır. Salinger'a göre modern insan mutsuzdur. Bu mutsuzluğun nedeni ise, moral değerlerini eğitim, bilim ve bilgiyle gelen yozlaşmış değerlere bırakması ve madde karşısında insanî özünü yitirmesidir. Bu yüzden, Holden Cauldfield toplumla uzlaşamaz, yabancılaşır ve acı çeker.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Modern Roman, Amerikan Romanı, J.D.Salinger.

LOST CHILDREN OF MODERNISM

ABSTRACT

Modernism and modernity is comprised of social transformation which is desired by western society through enlightenment philosophy. Western society has gained a new individual and society through scientific and technological developments in Enlightenment (18th century) and improvement (19th century) ages. This innovative thought has an intense effect on 20th century people and matters of postmodern people have started to become the main theme of aesthetic. J. D. Salinger, in this novel written after the World War II, criticizes modernism. He narrates depression of modern people who gained scientific development and money but lost innocence and austerity on Holden Cauldfield who is a young high school boy. According to Salinger modern people is unhappy. The reason of this unhappiness is replacement of moral values with corrupted values emerged by education, science and knowledge and loss of people's soul versus material. Therefore, Houlden Cauldfield can not get on with society, alienates and suffers.

Keywords: Modernism, Modern Novel, American Novel, J.D. Salinger.

Giriş

Modernizm, modernite, modern insan ve modern dünya kavramlarının temelinde, 18.yüzyılda Amerika ve neredeyse bütün Avrupa'da etkili olmuş Aydınlanma felsefesi vardır. Aydınlanma felsefesi, gelenekselleşmiş bir görüşle, İngiliz Devrimi'yle başlatılıp Fransız Devrimi'yle bitirilen bir "felsefi hareket ve sürece gönderme" yapan bir kavramdır. Bu felsefi hareketin amacı ise, insanı, "kötü" ve "köleleştirici" olduğuna inanılan geleneksel düzenden kurtarıp "iyi" ve "özgürleştirici" olduğu kabul edilen "akıl düzenine" kavuşturmadır. Bu yüzden, Aydınlanma bir "Akıl Çağı" olarak da adlandırılır (Çiğdem, 1993, 11). Aydınlanma, "Akıl Çağı"

* Karabük Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, elmek: tgozutok@karabuk.edu.tr

toplumuna gelinceye kadar Batı'nın geçirdiği toplumsal dönüşümü ifade eder. Bu dönüşümün temelinde, Aydınlanma öncesinde, Ortaçağ Avrupa'sını tümüyle kuşatan kilise ve dinin belirleyiciliğinin kırılması yatar. Hümanist yaklaşım, Ortaçağın sonlarına doğru, eski Yunan filozoflarından mülhem "insan her şeyin ölçüsüdür"le Batı düşüncesinde yer alırken skolastik düşünce sarsılmaya başlamıştır. Rönesansın doğuşu ve gelişiminin yanı sıra bilim alanındaki gelişmelerle de dinin birey ve toplum üzerindeki baskısı azalmış, Antikite'ye dönüşle eski Yunan ve Roma klasikleri yeniden okunup Batı dillerine çevrilmiş, sanat ve tarihleri incelenmiş ve bu süreçte bilim ve felsefe alanlarında büyük gelişmeler sağlanmıştır. Batı'da oluşan yeni toplum dinamizmi artık "Rönesans ile yeniden keşfedilen bağımsız eleştirel düşünme ruhunun yarattığı özgürlük" ortamıdır ve bu ortama damgasını vuran da "Hıristiyan tanrıbiliminin prangalarından kurtulmuş olan bilimin gerçekleştirdiği büyük sıçrayış"tır. Kopernik, Kepler ve Galileo gibi üniversitelilerin "Batlamyusçu kuramı" bırakıp yerküreyi güneş sistemi içine oturtmasıyla büyük atılım yapan Batı dünyasında artık toplumu bütün olarak algılayan görüşün tersine bireyi öne çıkaran bir görüş hüküm sürmeye başlamıştır (Lipson, 2003, 86-87). Bu yeni insan/birey "aklın önderliğindeki bilimsel gelişmeleri, sanayileşmeyi, özel girişimciliği, burjuvalaşmayı içine alan bir serüvenin vazgeçilmez ögesi"dir ve "Copernicus evreninin liberal yapısından izler" taşımaktadır (Ecevit, 2002, 24).

Aydınlanma Çağı'nda bilime, teknoloji ve ilerleme fikrine "sonsuz güven" duyan ve yeni bir gerçeklik duygusuna inan insanın oluşturduğu edebiyat da bu "yeni gerçeklik anlayışı"nın etkisi altında gelişir. Bu "yeni gerçeklik anlayışı" ise, fizik ve astronomide elde edilen gelişmeler ve "yeni doğa bilim ilkeleriyle bütünleşmiş felsefeler"in ışığında 20.yüzyılın başlarına kadar artarak devam eden bir yoğunlukta oluşa gelmiştir. 19. yüzyıl (İlerleme Çağı), insanlık tarihi boyunca madde egemenliğinin zirveye ulaştığı bir zaman dilimidir ve bilimdeki olağanüstü gelişmeler altında olgunlaşan gerçeklik anlayışı da pozitif bilimlerin onayladığı somut gerçekliğin evrendeki tek gerçeklik olduğu görüşüne sıkı sıkıya bağlıdır. Bir bakıma 19. yüzyılın realist romanı "Newton fiziğinin edebiyat estetiğindeki bir uzantısı" konumundadır ve bu dönemin romancısı için roman, kronolojik bir zaman akışı içinde dün/bugün/yarın sıralamasıyla okuyucu karşısına çıkar. Bu dönemin roman kurgusunda hiç bir karmaşa yoktur ve dış gerçeği yansıtma biçimi Aristo'dan beri akıp gelen yansıtmacı/mimetik estetiğe uygun olarak yapılmaktadır. Hümanist bakışla evrenin merkezine oturan insan/birey, realist/mimetik estetiğin temellendirdiği bu yeni edebiyatın da tek kahramanı olmuştur (Ecevit, 2002, 22, 23, 35).

20. yüzyıl başlarında hız kazanan yeni bilimsel gelişmelerle, 19.yüzyılın bilimle gelen gerçekliğine duyulan güven ve iyimser bakış yerini kuşkuya bırakır. Newton fiziğinin mutlak gerçek ilkeleriyle tanımlanan evren algısı değişmeye ve yerini, Planck, Einstein ve Heisenberg'in modern fiziğine bırakır. Atomun parçalanması ve maddenin çekirdek içi ilişkilere göre yeniden tanımlanması, mutlak bilgiyi tümüyle değiştirmiş ve "kesinlik/değişmezlik üzerine kurulu" bulguların yerini "belirsizlik/olasılık/görecelik" olgularının belirlediği yeni bir "doğa bilim eğilimi"almıştır (Ecevit, 2002, 26-27).

Bilim ve teknolojinin akıl almaz ilerleyişiyle ortaya çıkan bu yeni gerçeklik anlayışı 20.yüzyıl estetiğinde köklü değişiklikler yapar. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bilim ve teknolojinin getirilerine duyulan iyimserlik iyice sarsılır ve modernist edebiyatın ilk öncülleri de bu ortamda görünmeye başlar. 19.yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında M. Proust, H. James ve J. Conrad gibi Batılı yazarlar, geleneksel/gerçekçi roman anlayışının dışında bir roman anlayışıyla eserler vermeye başladılar. Bu "modernist" romancılık, J. Joyce, F. Kafka, V. Woolf, R. Musil, W. Faulkner gibi romancıların elinde gelişimini sürdürür ve 1920'lerde bu roman anlayışı zirveye ulaşır. 19.yüzyılın bilimin öncülüğünde yapacağı toplumsal ilerlemeye inanmayan bu yazarlar, bakışlarını, dış dünyaya ve topluma değil, insanın iç dünyasına ve bilinç karmaşıklığına çevirdiler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

İçlerinden çoğu Tanrıya, dine olan inancını kaybetmiştir. Hayatı ve dünyayı anlamsız bulan ve bu yüzden sanatı, bu dünyanın anlamsızlığından kurtulmak için bir sığınak olarak gören modernistlerin eserlerinde “örüntüye, yapıya, mitosa yaslanan sanatın kendisi ahenkli, alternatif bir gerçeklik” olarak verilir (Moran, 1996, 197-198).

Sanatı kendi gerçekliği olarak algılamaya başlayan bu yüzyıl insanının 19.yüzyıl eserlerine yansıyan kahraman olma tahtı çoktan yıkılmıştır. Dev gibi büyüyen bir teknoloji ve ürkütücü boyutlara ulaşan bilgi anonimleşmesiyle insan, önemini büyük oranda yitirmiş ve insanın önüne “yabancı yeni bir dünyanın konturları” açılmıştır. Bu yeni dünyada artık, insanın, doğanın, kendi kendineliğinin ve doğallığının yerini maddenin belirlediği bir “değerler sistemi” almıştır. Maddenin egemenliğine giren insanın edebiyattaki konumu ise artık yüz yüz elli sene öncesinin “yeryüzünün küçük tanrısı” konumuyla edebiyatın da merkezine oturan insanın konumu değildir. İnsan artık bu yoğun modernite içinde giderek doğaya, kendine ve dünyaya yabancılaşan bir varlıktır. Modernizm bir bakıma insanın gerçeğine yabancılaşması demektir ve yabancılaşma, 20.yüzyıl estetiğinin ana motiflerinden birisi olurken, 20.yüzyıl modernist yazarları da “birer yabancılaştırma sanatçısı” rolündedir (Ecevit, 2002, 35-36).

Modern roman özellikle 20.yüzyıl romanıdır. Ağırlığını Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra hissettirmeye başlayan modern roman, iki büyük dünya savaşı arasındaki dönemde iyice yaygınlaşır ve bu etki 1960’lara kadar sürer. Modern romanın en önemli işlevi ise, savaş sonrası dünyanın içine düştüğü bunalımdan çıkmak için başlatılan mücadelede aldığı görevdir (Çetin, 2004, 86).

Rönesans’tan bugüne kadar Batılı aydının varmak istediği ideal anlamına gelen modernizmle (Kantarcioglu, 2004, 11) ulaşılmak istenen ideal insan, ideal toplum ve bütün bunların özünü oluşturan ideal ahlak’a ulaşılmış mıdır? Ya da J.J.Rousseau’nun Denemeleri’nde tartıştığı biçimiyle, “Sanat ve bilimdeki gelişmelerin ahlaka katkısı saflaştırıcı mı, yoksa bozucu mu olmuştur?” (Lipson, 2003, 87). Başlarda insanın gerçeğini anlamaya çalışan fakat bugün için asıl amacı dünyayı değiştirmek olan bilim ve teknolojik ilerlemenin (Russel, 1993, 111) hedefinde yine insan vardır. İnsanlığın geleceği konusunda görüş bildiren düşünürler bu konuda umutsuz değildir. Fakat modernizmin kirliliğini, karmaşa ve bunalımını da göstermek, modernist romandan bir üst kurmaca tekniği olan postmodern romana kadar estetiğin başlıca motifi olmaya devam etmektedir.

1. J.D.Salinger ve *Çavdar Tarlasında Çocuklar* (The Catcher in the Rye) Romanı

Jerome David Salinger, 1950’lili yıllar Amerikan Edebiyatı’nın dünyaca tanınmış yazarlarından birisidir. 1919 yılında New York’ta dünyaya gelen yazar, Holden Caulfield’in çocukluğuna benzer bir çocukluk ve sorunlu bir öğretim hayatı geçirmiştir. II.Dünya Savaşı’na katılmış, savaşın olumsuz yüzünü görmüş, psikolojik buhran geçirmiş ve Hamigway’la tanışmıştır.

Salinger, Amerikan edebiyat tarihinde John O’Hara (1905-1970), Vladimir Nabokov (1889-1977), Jack Kerouac (1922-1969) gibi 1950’li yıllar romancılığında “zengin ama uzaklaştırılmış” yazar kuşağı arasında değerlendirilmektedir. Bundan başka edebiyat çevrelerinde “edebiyatın Greta Garbo’su” olarak da bilinen Salinger, “ünlü olmayı istememekle ünlü olmuş” bir yazardır (Sauter, 2010, 1). Amerikan Edebiyatı’nın en çok okunan ve eserleri üzerinde en çok tartışılan yazarlarından birisidir. Eleştirmenlerin deyimiyle Salinger, *Çavdar Tarlasında Çocuklar* romanının başkarakteri Holden Caulfield’da kendi sesini bulmuş ve bu sesi genç kuşaklara aktarmıştır (...) Bu ses, savaş sonrası huzursuz kuşağın sesidir. Fanny ve Zooey Glass gibi, Holden Caulfield gibi Salinger de zeki, duygulu bir Yahudi-İrlanda çocuğudur. Manhattan’ın Yukarı Doğu yakasında ayrıcalıklı fakat dış dünyadan nispeten soyutlanmış olarak büyümüştür. Holden Caulfield gibi yatılı okul uyumsuzu bir tiptir. Statükoyu küçümsemiş ve reddetmiştir ve Seymour

Turkish Studies

Glass örneğinde olduğu gibi cehennemvâri bir askerlik dönemi yaşamıştır. Salinger 1965 yılından itibaren yazdıklarını yayımlatmayı durdurmuştur. 1980’de nadir olarak verdiği röportajında bunun nedenini “Yazdıklarınızı yayımlamamanın getirdiği muazzam bir huzur vardır” (Sauter, 2010, 1, 1) diye açıklar. Ölümüne kadar inzivaya çekilen Salinger, 27 Ocak 2010’da 91 yaşında ABD-New Hampshire’deki evinde hayata veda eder.

Çavdar Tarlasında Çocuklar (The Catcher in the Rye) romanı, Salinger’in Türkiye’de de en çok tanınan eseridir. Salinger’in başyapıtı olan *Çavdar Tarlasında Çocuklar*’ı *The Catcher in the Rye* özgün adıyla 1951 yılında Amerika’da yayımlanmış ve roman 16 yıl sonra Türk okuyucusuyla buluşmuştur. Bu eseri ilk kez *Gönülçelen* (1967) adıyla dilimize çeviren Adnan Benk olmuştur. Cem Yayınları arasından çıkan *Gönülçelen*’in ardından, Salinger’in öteki eserleri de Türkçe’ye çevrilmeye başlanmış ve 1990’lı yıllardan itibaren de Salinger’in eserleri Coşkun Yerli’nin yaptığı başarılı çevirilerle Yapı Kredi Yayınları arasından çıkmıştır. J.D.Salinger’in Türkçe’ye çevrilen ve Yapı Kredi Yayınları arasından çıkmış olan öteki eserleri ise *Franny ve Zooey* (1993, 1995), *Dokuz Öykü* (1993, 1999), *Yükseltin Tavan Girişini Ustalar ve Seymour-Bir Giriş* (1999) adlarını taşımaktadır. (Türkçe’de Salinger hakkında daha geniş bilgi için bkz. Tayanç, 2010, 54-58).

2. Yabancılaşan Çocukların Gösterdikleri Ya da Modernizmin Öteki Yüzü

Çavdar Tarlasında Çocuklar romanı, kahraman/anlatıcının başından geçen olayları birinci tekil kişi ağzından anlatmasıyla ve yirmi altı bölümde yazılmıştır. Romanda olaylar, on altı yaşındaki liseli Holden Caulfield’in *Pencey Hazırlık* adlı okuldan atılacağını öğrenmesiyle okuldan ayrılıp New York metropolünde geçirdiği Noel öncesi iki günde yaşadıklarının öyküsüdür. Romanda, New York’lu bir lise öğrencisinin gözünden modern zamanların eğitim kurumları, eğitimcileri, çocukları, büyük metropollerini, tüm şehir halkı ve tüm toplumuyla Batı dünyasının modernizm çıkmazı gözler önüne serilir.

Salinger, modernizme ve getirilerine olan bütün tepkisini Holden Caulfield karakterinin uyumsuzluğu, topluma yabancılaşması, huzursuzluğu, yalnızlığı ve sıra dışılığıyla ortaya koyar. Holden Caulfield, Oğuz Atay’ın romanına ad olarak kullandığı gibi bir “tutunamayandır”. Holden Caulfield’in dışındaki bütün karakterler ise gerçekte çok sahte ve samimiyetsiz oldukları halde toplumla uyumlu, toplumun moral değerlerini içselleştirmiş ve sosyal hayatta tutunan insan tipleridir. Holden Caulfield, bu toplumla uyumlu fakat soysuzlaşmış insan tipleriyle karşılaştıkça ve onların moral değerlerinin alçaltıcılığını gördükçe toplumdan iyice uzaklaşıp kendi kabuğuna çekilmek ister. Böylelikle toplumla kendi arasındaki uçurum daha da büyür, keskinleşir. Modern dünyanın bütün bu sahte görüntülerinden kurtulup doğaya sığınmak ve toplumdan kaçmak ister. Sonuçta Holden Caulfield psikiyatrik bir vaka olarak bir kliniğe yatırılmak zorunda kalır. Romanda olaylar da zaten, Holden Caulfield’in deyimiyle “iyice yamulup” psikiyatri kliniğine getirilmeden bir sene önce başından geçenleri anlatmasıyla gelişir. Psikiyatride, toplumla ilişkilerinde sorunlar yaşayan ve insanlarla sağlıklı ilişkiler kuramayan insanların durumu şöyle tanımlanır:

“Bazı insanlar zaman zaman toplum inançlarına ve değerlerine ters düşen davranışlarda bulunurlar. Bu davranışların önemli bir bölümü, bireylerin içsel çatışmalarından ya da biyolojik zeminli ruhsal bozukluklarından kaynaklanan ikincil klinik belirtiler olabildiği gibi, politik ya da ekonomik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan ve klinik psikiyatrinin kapsamı dışında kalan olgulardır. Bir bölümü ise günümüzde ‘anti sosyal kişilik bozukluğu’ başlığı altında incelenen ve on dokuzuncu yüzyılın başlarından bu yana psikiyatrinin ilgi konusu olmuş olan bireyleri içerir.” (Geçtan, 1994, 275).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Holden Caulfield, çok hassas, çok kırılğan ve çok alıngan bir çocuktur. Çevresinde olup bitenlere çok duyarlıdır. Uyumsuzluğu biraz da ayrıntıları büyüteç altına almasında yatar. Yakın ya da uzak iletişim kurduğu insanlara dair, pek çok insanın dikkat etmediği ama aslında o insanların iç dünyalarını ele verecek önemli ipuçlar demek olan en küçük ayrıntıları bile belleğinde saklar. Fakat buna rağmen, küçük ayrıntılara dikkat ederek hem çabuk incinir hem de çabuk incitir. Bazen karşı taraftan beklediği hassasiyeti karşı tarafa göstermeyi çok görür. Kabalaşıp küfürler savururken karşı taraftan da onu anlamasını bekler. Ağzı bozuktur ve bunu biraz da ironi amaçlı yaparken, aslında Holden Caulfield'in bize göstermek istediği şey, yine modern eğitim-öğretim kurumlarının kendisi gibi bir karakter ortaya çıkarmış olmasıdır.

Gerçekten de Holden Caulfield pek çok anne-babanın olmasını istemeyeceği bir ergen tipidir. Pencey Hazırlık'tan atılıp kendini New York metropolüne attığı o iki gün içinde yaşadıkları ve roman boyunca göstermeye çalıştıklarıyla pek çok insanı ürküten ama insanın içini de sızlatan bir çocuk/insan olmuştur. Çok sigara içer. Fırsatını buldukça alkol alır. Yetişkinlerin sahte dünyasından nefret ettiği halde bir yetişkin gibi davranmaya çalışır. Kızlarla ilişkilerinde ve özellikle cinsellik konusunda yetişkin bir insan gibi davranmaya çalışsa da bu konularda hiç deneyimi olmadığını Sunny'le yaşadığı durumla ortaya koyar. On altı yaşında ve bir seksen boyunda olmasına rağmen on üç yaşındaymış gibi davrandığını ve davranışlarının tutarsız olduğunu kendisi de kabul eder. Saplantıları (obsesif kompulsüf) vardır. Bu takıntılı halini “...bir şeylere üzüliyorsam, tuvalete gitmem gerekse bile gitmem. Üzülmekten gidemem. Üzülmeyi bırakıp gidemem.” (ÇTÇ, s.44) diye özetler.

Modernizm çıkmazı içinde yitip giden bireyin çığılığı olan *Çavdar Tarlasında Çocuklar*'da modernizmin bütün getirileri demek olan eğitim kurumları, eğitim zihniyeti, sinema, para ve genel olarak maddecilik ötelenirken, yazar, doğal olarak hayatın anlamını da sorgular. Holden Caulfield şiddetli yalnızlık duygusuyla aradığı kız arkadaşı Sally'yi fikirleriyle iyice hırpalalar, onu ağlatır. Bu hırpalama, modern dünyaya, modern zamana ve modern insana bir kin, bir öfkeyi içerir. Zira modern okullarda okuyup apoletler alan, itibarlı meslekler edinen, çok para kazanıp lüks arabalara binen bu insanların sahteciliği ve yapay bir hayatı tüketiyor olmaları onu çok kızdırır. Onun asıl derdi, bütün bunları sağlayan eğitim kurumlarından yararlanan çocukların aksine, bu eğitim kurumlarının verdiklerini alamıyor ya da almak istemiyor olmasıdır:

“Sahtekâr heriflerden geçilmiyor ortalık. Tek yapacağın, derslerine çalışmak, böylece, bir gün kendine lanet bir Cadillac alacak parayı kazanmasını öğreneceksin, okulun futbol takımı kaybederse üzüleceğine herkesi inandıracaksın, sabahtan akşama kadar kızlardan, içkiden ve seksten başka bir şey konuşmayacaksın. O küçük kliklerde herkes birbirini nasıl da tutuyor. Basketbol takımındakiler birbirlerini tutuyor, Katolikler birbirini tutuyor, lanet entelektüeller birbirlerini tutuyor. Ayın Kitabı Kulübüne üye olan herifler bile birbirlerini tutuyor. Şöyle biraz akıllıca bir şey yapmaya kalk...” (ÇTÇ, s.127).

Holden Caulfield, bir karmaşanın, bir keşmekeşin çocuğudur. Bu kaos, aileden çocuklara, okullara, öğretmenlere ve bütün topluma yayılmıştır. İnsan ilişkileri çok sahte, sıradan, derinliği olmayan ilişkilerdir. Kadın-erkek ilişkilerinde seks, para ve dış görünüşün aldaticılığı vardır. Erkekler kadınları, birer insan olmaktan öte, erkekleşmiş dünyanın birer metaları olarak görür. Holden'in New York sokaklarında dolaştığı sırada uğradığı piyanist Ernie'nin yerinde gözlemlediği insanların ilişkileri, bu türden ilişkilerdir. Holden'in “Joe Yale kılıklı” dediği genç, bir yandan sevgilisiyle masa altında oynarken bir yandan da aspirin alıp canına kıymak isteyen oda arkadaşından söz ederken, çocuk yaşta fuhuş batağına çekilen Sunny bir robot edasıyla işine yoğunlaşır ve yapmadığı hizmetinin karşılığı için fazladan beş doları Holden'in cüzdanından kendi eliyle çekip alır. Öte taraftan ortağı Maurice'in beş dolar için midesine yumruk indirdiği Holden'in Maurice duyduğu öfke ve şiddet, adeta Hollywood filmlerindeki oç alıcıları hatırlatır cinstendir.

Turkish Studies

Holden, bu kaosun içine saplanmış toplumun yalnızlığa boğulmuş bir bireyi olarak topluma tepkisini “intihar”la ortaya koymak ister. Fakat bu modernizm bunalımı yaşayan toplumda böyle bir intiharın bile yerini bulmayacağına da farkındadır:

“Ne istedim ama, canıma kıymak geçti aklımdan. Pencereden atlayıvereyim dedim. Yere indikten sonra hemen üstümü örteceklerinden emin olsaydım, atlardım da. Bir sürü meraklı turşucu salağın beni kanlar içinde seyretmelerini istemiyordum.” (ÇTÇ, s.103).

Holden Caulfield’in bir ergen genç olarak yaşadığı yabancılaşma, yalnızlaşma ve toplumla yaşadığı çatışmanın asıl kaynağında eğitim kurumları ve eğitimciler vardır. Romanda aile bireylerinden eğitimcilere, okul arkadaşlarından metropol insanına ve din adamlarına kadar değişik sosyal çevrelerden insanların olaylar karşısındaki duruşları ve Holden’in onlarla ilişkileri sergilense de Holden’i yabancılaşmaya doğru iten asıl karakterler, durumlar ya da mekânlar, eğitim kurumları ve eğitimcilerdir. Holden’in beş dersin dördünden kalarak en son atıldığı okul olan Pencey’e dair anlattıkları, uyumsuz bir gencin söylediği saçma (absürt) şeyler olarak kabul edilse bile, Holden’in olaylara, durumlara ve topluma farklı baktığını da gösterir. Holden’e göre “akademik düzeyi”nin yüksekliğiyle övünen, milyonlarca genci çatısı altına çekebilmek için reklâmlar yapan, eski mezunlarını bulup bağışlar yaptırtan ünlü okulların aslında her biri birer hırsız yuvasıdır. Pencey’e çok zengin kesimden gelen çocukların okulda sürekli hırsızlık yapması dikkat çekicidir. Holden, Pencey’in bu durumunu *“Bir okul ne kadar pahalıysa, orada o kadar çok hırsız olur”* (ÇTÇ, s.10) biçiminde genelleştirir. Pencey’in eski mezunu, cenaze levazımatçılığı ve definciliğiyle zengin olmuş Ossenburger gibi tipler hep bu sözde eğitim kurumlarından yetişmiş insanlardır. Ossenburger’in ölü definciliğinden kazandığı yığınla parayla Pencey’e bir yatakhane bağışlaması ve adına kilisede yapılan törende çocuklara ahlâk dersi vermeye kalkması hatta çok samimi bir dindar gibi görünmeye kalkması Holden’e eğitim kurumlarının samimiyetsiz insan tipleri üreten birer merkez gibi görünür. Holden’den e göre eğitim kurumları, insanların iyi insan, doğru insan, duyarlı ve hassas insan olmak yerine, erdemsizliği, aç gözlülüğü, arsızlığı, hilekârlığı, yalancılığı ve köşe kapmacılığı öğreten kurumlardır. Bunun içinde Tanrı’yı kandırmak da vardır. Holden Caulfield, sürekli okuldan atılıyor olmasını da eğitim kurumlarının ağzına kadar bu samimiyetsiz insan tipleriyle dolu olmasına bağlar:

“Elkton Hills’ten ayrılmamın en büyük nedenlerinden biri, ortalıkta bir sürü sahtekârın olmasıydı. Hepsi de kapıdan kovsanız bacadan giren yüzüstü heriflerdi. Sözgelimi, şu müdürleri Bay Haas vardı. Hayatımda gördüğüm en sahtekâr herifti. Bu bizim Thurmer’dan belki on kat daha rezildi. Pazar günleri, örneğin, herkesin ailesi okula ziyarete geldiğinde el sıkmaya çıkardı. Acayip sevimli havalara filan girerdi. Ama sakın, bir çocuğun biraz gülünç görünümlü anne babası gelmiş olmasın.” (ÇTÇ, s.18).

Yazar, romanda, özellikle modern eğitim kurumlarının sığığını, darlığını ve insanı anlamaktan uzak yapısını göstermeye çalışır. Salinger, bir bakıma, bu eserinde, Batı’da insanı mutlu etmeye yarayacak öğretileri insana kazandırmak iddiasıyla yola çıkan eğitim kurumlarının bunları sağlamak bir yana, insan gerçeğini bozmaya yarayan zihinsel faaliyetleri aşılardan öteye geçmeyen kurumlar olduğunu göstermeye çalışır. Özellikle üniversiteler tenkit edilir. Holden Caulfield, *Pencey Hazırlık*’ın reklâmlarından yola çıkarak yaptığı eleştiride, insana en ahlakî ve insanî değerleri aşılama görevli kurumların daha baştan, samimiyetsizce yola çıktıklarını belirterek eğitim kurumlarının yalancılıklarını vurgular:

“1888’den beri nice çocuğu fevkalade aydın adamlar haline getirdik.” Peh, külahıma anlatın siz onu. Öteki okullarda milleti ne haline getiriyorlarsa, Pencey’de de bundan fazla bir halt edildiği yok. Ben Pencey’de öyle fevkalade aydın birilerine filan da hiç rastlamadım. Belki bir iki

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

kişi. Eh, ancak o kadar. Ama herhalde onlar da Pencey'ye geldiklerinde zaten öyleydiler." (ÇTÇ, s.8).

Holden'e göre modern dünyanın eğitim ve öğretim kurumları, insana beden ve ruh temizliği vermekte yetersiz kalır. Romanda bu anlamda görünen insan tipleri de dikkat çekicidir. Pencey Hazırlık'ta Holden'in yakın çevresinde bulunan okul ve oda arkadaşlarının alışkanlıkları, davranışları da Holden'e tiksinti verici cinstendir. Sıkıcılığı ve insanın başına musallat oluşuyla karakterize olan Acley'in duyarsız ve vurdumduymaz yapısı da Holden'i çileden çıkarmaya yeter. Başkasının tırnak makasıyla "şeytantırnağı"ni kesmeye kalkan, başkasının odasına izinsiz giren, onun bunun eşyasını karıştıran, durmadan sorular sorup kafa ütöleyen, sivilceli yüzünü başkasının yastığına sürten, pis tırnaklı, berbat dişli, ağzı kokan, yakışıklı görünmekten, kızları ağına düşürmekten ve cinsellikten başka bir şey düşünmeyen Acley gibi, Stradlater gibi ergen tiplerinin görüldüğü bu okullar, temelde insana duyarsızlaşmış bir toplumun adeta tohumla topraklaştığı yerlerdir.

Holden Cauldfield, modernizmin çirkin yüzünü yarı ironi yarı obsesif algılamalarla göstermeye çalışır. Belki bir çocuk/öğrenci olduğu için modernizmin sancılarını eğitim kurumları, öğretmenler üzerinden vermesi de doğaldır. Ama modern toplumun geleceğinin de özünü oluşturan çocukların bu eğitim kurumlarında nasıl bir tehlike altında olduğunu da vurgulama çalışır. Bir otostopla New York'tan ayrılıp bir dağ kulübesindeki hayatına başlamadan önce son kez kız kardeşi Phoebe'yle buluşabilmek için Phoebe'nin okuluna gider. Okulun duvarları küfürlerle doludur. Phoebe gibi saf ve kirlenmemiş çocukların duvarlardaki "Seni..." diye yazan bu küfürleri görüp "kafa takmaları" ve üzülmeleri muhtemeldir. Okulun tuvaletinde, öteki merdiven kenarlarında hep silinemeyecek kadar derin kazılmış küfürler doludur. Holden bu durumun umutsuzluğunu "*Sileceğim diye bir milyon yıl uğraşsanız, bu dünyadaki tüm "Seni..." yazılarının yarısıyla bile başa çıkamazsınız. Olanak yok buna*" (ÇTÇ, s.191) sözleriyle belirtir.

Romanda bunlardan başka, okul yönetiminin velinin gözünü boyamaktan öteye gitmeyen tutum ve davranışları, yoksul ya da şişman velileri insan yerine koymayan müdürlerin sahteciliği, velilerin çocuklarını ziyarete gelmeden önceki akşam çocuklara sözde "biftek" yedim dedirtmek için "kupkuru et parçaları"ni çocuklara biftek diye yedirtmeleri gibi Holden'in gözlemleri aktarılan noktalar, eğitim-öğretim kurumlarının insana duyarsız yapısını gözler önüne seren önemli noktalarlardır.

Romandaki öğretmen tipleri ve Holden'in onlarla ilişkileri ise romanda gösterilmeye çalışılan en önemli noktalardan birisidir. Öğretmen tipleri de eğitim ve öğretimin ortaya çıkardığı sözde aydın tipleridir. Tarih öğretmeni yaşlı Bay Spencer, Sözel İfade dersi öğretmeni Bay Vinson ve İngilizce öğretmeni Bay Antolini romanda sunulan öğretmen tipleridir. Holden'in deyimiyle tarih denilince "deli" olan Bay Spencer, yaşlı ve iyi bir insandır. Fakat okul müdürünün karşısında kişiliğini koruyamaması ve samimiyetsiz bir duruma düşmesi Holden'in gözünden kaçmaz:

"Öğretmenlerin içinde bir iki tane iyi insan vardı, ama onlar bile sahtekârdı. (...) İhtiyar bir herif vardı, Bay Spencer, karısı hep kakao filan ikram ederdi, iyi insanlardı. Ama sınıfa bizim müdür Thurmer girip de arka sıraya oturunca bir görmeliydin. (...) Orada bir süre oturduktan sonra, başlardı bir sürü hödükçe şakalar yaparak bizim Spencer'in sözünü kesmeye. Bizim Spencer da, gülümseyeceğim, kıkrdayacağım diye resmen öldürürdü kendisini; Thurmer'a karşı, herif sanki lanet bir kralmış gibi alttan alırdı" (ÇTÇ, s.160).

Sözel İfade dersinin öğretmeni ise, romanda "*Çok zeki filan biriydi ama siz anlıyordunuz, adamda beyin yoktu*" (ÇTÇ, s.176) sözleriyle tanıtılır. Dersinde iki de bir "toparla" diyerek öğrencilerin düşüncelerinin dağılmasına neden olan ve öğrencinin anlattıklarında özden ve insanı olandan öte biçime önem veren olumsuz bir öğretmen tipidir. İngilizce öğretmeni Bay Antolini ise

Turkish Studies

romanda Holden Caulfield'in yalnızlaşan ve kaosa sürüklenen ruh dünyasına son vurucu darbeyi indiren bir öğretmendir. Yaşının genç olması, şakadan anlaması ve öğrencileriyle iyi iletişim kurmasıyla dikkat çeken Bay Antolini, Holden Caulfield'in gözünde, Pencey Hazırlık'ın penceresinden atlayıp intihar eden James Castle'ın üstüne paltosunu örten ve cansız vücudunu yerden kaldıran tek kişidir. Holden Caulfield bu yüzden en çaresiz duruma düştüğü, sevgiye en çok muhtaç olduğu bir zamanda Bay Antolini'yi arar. Holden Caulfield'ı misafir olarak evine kabul eden, Holden'in başarısızlığı, öğretim hayatı ve geleceğine dair önemli konuşmalar yapan Bay Antolini, aşırı alkol almaktadır. Çoğu zaman konuşurken zihnini toparlayamaz. Fakat akademik bilginin gerekliliğine, insanın mutlak bilgi arayışının ürkütücülüğüne ve insanoğlunun gerçek bilgiyi sezgi (duyum) gücüyle keşfedeceğine dair öğretici konuşmalar yapan Bay Antolini'nin Holden'e karşı homoseksüel eğilimler içinde olması, Holden Caulfield'in bütün değerler dünyasını alt üst eder. Holden Caulfield'in bundan sonraki ruh hali ise tam anlamıyla yokluk ve hiçlik. Modernizm karmaşasında boğulmakta ve boşlukta sallanmaktadır. Holden Caulfield, başında hissettiği elin dehşetini unutmak için kendini yeniden New York sokaklarına atar:

“Her neyse, öyle, boyunbağsız filan, Beşinci Cadde’de yürüdüm de yürüdüm. Sonra birden bire çok korkunç bir şey olmaya başladı. Her sokağın sonuna gelişimde, lanet adımı kaldırımdan aşağıya attığım an, karşıya varamayacağım diye bir duyguya kapılıyordum. Sokağın dibine batacak, batacak, bacaktım ve hiç kimse görmeyecekti beni bir daha. (...) Her sokağın sonunda, sanki kardeşim Allie yanımdaymış gibi onunla konuşmaya başladım. Ona, “Allie, bırakma beni, yok olmayayım. Allie, bırakma beni, yok olmayayım. Allie, bırakma beni, yok olmayayım. N’olur, Allie, diyordum.” (ÇTÇ, s.187).

Modern dünyanın inanç tipolojisi içinde yer alan sembollerden biri de Holden Caulfield'in garda tanıştığı rahibelerdir. Rahibeler de ona doğal dinin temsilcileri olarak gelir. Cauldfield'ı etkileyen şey ise, onların din adamı olmalarından ziyade, sade ve samimi davranışlarıdır. Pek kimsenin gitmek istemeyeceği kentin uzak yerlerine öğretmenlik için gitmeleri, gösterişsiz, şatafatsız hayatları ve “on kâğıt”ı bağış olarak veren Holden'e açgözlülükten uzak tutumları samimiyetin ifadesi olarak görünür. Şöyle şatafatlı bir yerde yemek yiyemeyen rahibelerin durumuna üzüldükten, onu asıl üzen şey ise, güle güle demek için ayağa kalktığında onların yüzüne istemeden de olsa sigara dumanı üflemiş olmasıdır. Her ne kadar rahibelerden “çılğınlar gibi” özür dilemiş olsa da kendinden utanmadan edemez.

Kalabalık metropollerde, adeta arabaların insanı ezdiği, üstüne üstüne geldiği büyük şehirlerde insanın yaşadığı karmaşa daha yoğundur. Metropoller modernizmin bunalımına yakalanan insanın içine düştüğü kaostan bütünleyici görüntüleridir. Salinger, Holden'in New York sokaklarında yaşadığı yabancılaşma ve yalnızlığı, büyük şehrin sokaklarında “çavdar tarlasında çocuklar...” şarkısını söyleyerek kaldırımdan aşağıda yürüyen küçük kızın anne-babasının dahi gözünden kaçan varlığıyla özleştirir. Küçük kız, romanda çıkmaza girmiş modern insanın bütün ahlakî değerlerini, umutlarını ve kaostan kurtulma çabalarını ifade eder. Doğaya, doğala, insana, sadeliğe, saadete dönüşü ifade eder. Zaten hayatın anlamı da budur:

“Güzel bir sesi vardı. Üstelik şarkıyı felaket iyi söylüyordu, anlıyordunuz. Arabalar yanından vızır vızır geçiyor, frenler çayır çayır ötüyor ve o kaldırımın dibinden yürüyor, “Yakalarsa birini biri, çavdarlar arasında” şarkısını söylüyordu. Öyle hoşuma gitti ki. Artık pek fazla moral bozukluğu hissetmiyordum.” (ÇTÇ, s.113).

3. Modernizmin Sahte Dünyası: Sinemalar

Salinger, Holden Cauldfield'le insanın gerçeğini felsefî ve sosyolojik olarak yorumlamaya çalıştığı romanında, modernizmin büyüdüğü dünyası ya da sahte dünyası anlamına gelen sinema

sektörünü de, insan gerçeğini bozan bir aldatmaca olarak yorumlar. Sinemanın samimiyetsiz yüzü, Holden'in ağabeyi D.B'yle özdeşleşir bir yerde. D.B, kendi halinde bir yazarken sinema sektörüne atılınca birden bire zenginleşip altına bir Jaguar çekmiş, Hollywood'a taşınmış ve yeni bir sevgili bulmuştur. Holden, ağabeyi D.B'nin sözde bu ilerleyişini, gerçekte insanın gerçekliğini zihinsel olarak kaybedişi olarak görür ve ağabeyi için "...piyasaya düştü anlayacağımız" (ÇTÇ, s.8) yorumunu yapar. Daha romanın başında "Hayatta nefret ettiğim bir şey varsa, o da filmlerdir. Sakın bana filmlerden söz etmeyin." (ÇTÇ, s.8) uyarısında bulunan Holden, bu uyarının aksine, romanda doğallığın ve samimiyetin sembolü olan küçük kız kardeşi Phoebe'yle gelecek kuşakların bu zihinsel aldatılışla nasıl iç içe olacaklarını göstermeye çalışır. Phoebe, samimiyetini yitirmemiş bir çocuk olarak aynı zamanda modernizmin zihinsel kuşatıcılığının bütünüyle etkisindedir. Yakın gelecekte pek çok çocuk gibi o da modernizm düşüncesinin tümüyle yabancılaştırdığı, kaos içinde sancılar çeken bir birey olacaktır. Holden'in, kardeşi Phoebe'yle bir filmi dokuz defa seyretmesi, Phoebe'nin gittiği her filmdeki sahne ve konuşmaları ezbere bilmesi, yine Holden'in New York metropolünde dolaştığı gece, yaşadığı yalnızlık ve acıyla sinemaya sığınmak zorunda kalışı, Maurice'ten dayak yediği anda, hiç sevmediği filmlerin aksiyon sahnelerini gözünde canlandırarak gerçek hayatta alamadığı intikamı film sahnesiyle aldığını sanması gibi romanda sinemalarla ilgili pek çok alegorik okumalar vardır. Romanda sinemalar, modernist düşüncenin bir parçası olarak eleştirilir. Holden Cauldfield'in sinemayı, masumiyeti ve saflığı bozan bir yapı olarak görmesiyle Salinger'ın kendi özel yaşamında sinemaya olumsuz bakışı örtüşmektedir. Holden Cauldfield, onbirinci bölümde, Jane'le nasıl tanıştığını anlatırken nasıl iyi bir golfçü olduğundan söz eder ve "Ne kadar sayı yaptığımı söylesem bana inanmazsınız herhalde. Bir kez, az kalsın kısa bir filmde çıkacaktım, ama son anda vazgeçtim. Filmlerden benim gibi nefret eden birinin, kendisini filmde çıkarmalarına izin vermesi sahtekârlık olur diye düşünmüştüm" (ÇTÇ, s.79) yorumunu yapar. Nitekim New Hampshire'deki evinde inzivaya çekilen Salinger, ölümüne kadar kimseye röportaj vermemiş, basında çok az görüntülenebilmiş ve *Çavdar Tarlasında Çocuklar (The Catcher in the Rye)* romanının sinemaya aktarılmasına karşı çıkmıştır. Filmlerin masumiyete, doğala ve sadeliğe bir darbe olduğunu düşünen Holden Cauldfield, ağabeyi D.B.'nin Newyork metropolünden uzakta kuracağı yeni hayatında bir şartla kendisini görmeye gelebileceğini söyler. O da film senaryoları yazmak gibi "sahtekâr"ca davranışlardan vazgeçmesi koşuluyla:

"D.B.'nin de beni ziyaret etmesine izin verecektim, yazmak için güzel ve sakın bir yerde kalmak istediğinde, ama film senaryosu yazamazdı benim kulübemde, yalnızca öyküler ve kitaplar yazabilirdi. Kural koyacaktım, beni ziyarete gelenlerin sahtekârca şeyler yapması yasak olacaktı. Sahtekârlık yaparlarsa, yanımda kalamazlardı." (ÇTÇ, s.193).

Salinger'a göre sinema, insanı geçekten koparan, insan ruhunu alt üst ederek insanı perdedeki dünyanın sahteliği içine hapseden, insanı teröre, şiddete, intikam almaya ve kaosa teşvik eden bir sektördür:

"Ne yapıyordum, birkaç kat iniyordum-karnımı tutarak ve ortalığa kanlar saçarak-ve gidip asansörün düğmesine basıyordum. Bizim Maurice kapıları açar açmaz, elimde otomatığımle beni görüyor ve onu rahat bırakmam için haykırmaya başlıyordu, o cırlak, ödlele sesiyle. Ama onu zımbalıyordum orada. O şişko kılı göbeğini altı kurşunla dolduruyordum. Ardından, otomatığımı asansör boşluğuna fırlatıyordum; parmak izlerimi sildikten sonra, tabii. (...) "Lanet filmler. Sizi ne hale getiriyorlar. Şaka etmiyorum." (ÇTÇ, s.103).

4. Sahte Olandan Doğala, Doğu'ya Ya da Doğa'ya Kaçış

Holden Cauldfield, Batı'da modernitenin sancılarını çeken bir çocuk/bireyin moderniteden kaçışını ifade eder. Bu kaçışta belli olan üç ana izlek vardır: Bunlardan ilki, sahte ve yapay olandan gerçeğe, öze kaçış; ikincisi, modernizmin yıktığı ve yerine koyamadığı her tür değeri temsil eden

Doğu'ya kaçış; üçüncüsü ise ilk romantiklerden yeni dönem romantizmine kadar saflığı temsil eden doğaya, tabiata kaçış ya da sığınıştır.

Salinger'in Holden Caulfield'in yabancılaşması sorunu olarak verdiği modernizmle gelen her türlü moral değerleri, insanî özünü yitirmiş ve masumiyeti bozulmuş değerlerdir. Bu değerler genel olarak modernizmin insana her koşulda enjekte ettiği zihin durumudur. Aile kurumu, meslekler, eğitim kurumları, öğretmenler, tüm toplum bireyleri, şehir hayatı, sinemalar, para ve ekonomik gücün büyümesi, kadın-erkek ilişkilerinde seks ve paranın belirleyiciliği, tanrı algısı ve inanç değerlerinde bozulma gibi çok yönlü değerler dünyası simgelenir. Bu sembollerin tanımladığı değerlerin özü, insanî olandan uzaklaşmış ve sahteleşmiştir. Bu yeni moral değerleri, insanı her şekilde mutsuz edecek değerlerdir. Bir bakıma insan bu sahte değerlerle kuşatılmıştır ve Holden'in deyimiyile "Asla güzel ve huzurlu bir yer bulamıyordunuz, çünkü böyle bir yer yoktu(r)" (ÇTÇ, s.192).

Romanda Holden'in aradığı masumiyeti temsil eden üç simgesel karakter vardır. Bunlar, Holden'in lösemiden ölmüş kardeşi Allie, romanda fiziken hiç karşılaşmadığımız fakat aşkı temsil eden Jane ve küçük kız kardeşi Phoebe'dir. Holden Caulfield'in bu üç karaktere beslediği derin duygu ve onlarla bağı, Holden'e yaşama gücü veren en önemli değerdir. Bu yüzden Allie'nin üstüne şiirler yazdığı bebol eldivenlerini bavulunda saklar, Stradlater'in kompozisyonuna bu şiirleri ekler ve yalnızlıktan boğulduğu anlarda hep Allie'yi düşünür.

Kaçışta işaret edilen bir başka önemli imge de Doğu'dur. Salinger, kimilerinin söylediği gibi gerçekte onun roman karakterine bürünmüş hali olan Holden Caulfield ve çevresi aracılığıyla, Doğu'ya bakışına ve bir bakıma da bağlandığı Zen-Budizm öğretisine de işaret eder. Holden Caulfield Whooton'dan eski arkadaşı ve homoseksüel olduğunu düşündüğü Luce'yle Doğu felsefesini seks üzerinden konuşsa da, Salinger'in Doğu'ya dair düşüncelerinin izini de sürmek mümkündür. Luce, Doğu için "Ben Doğu felsefesini, Batı'nınkinden daha doyurucu buluyorum. (...) Onlar seksi hem maddi hem de manevi bir yaşantı olarak görüyorlar" (ÇTÇ, s.141) görüşündedir.

Zen-Budizm, kökü Hindistan'a dayanan, Çin'de Budizm'le Taocu doğa felsefesinin bir sentezi olan Zen Okulu'nun Japonya'daki uzantısıdır. Zen-Budizm, bütün felsefi ve akılcı öğretilere karşı çıkan, hiçbir inanca bağlanmak istemeyen bir öğretilerdir. Zen Budistlere göre, insanı "mutlak ve değişmez" kalıplara sokmak "insan varlıklarının her zaman ve her yerde geçerli olan gerçeğe, derin anlama ulaşması"ni engeller. Bu yüzden insan, mantıktan ve pozitivizmden uzaklaşıp "yaşamın yalın gerçeği"ne dönmelidir. Bu yapılabildiğinde ise, insanlar, sözcüklere ve kavramlara dökülemeyen gerçeklerle karşılaşacaktır (Cevizci, 2000, 1032). Salinger gibi bir Batılı olan, felsefe ve metafizik alanlarına ilgi duyan, Hıristiyan gizemcilerinden değişik gruplara girip çıktıktan sonra uzak-doğu düşüncesine ve özellikle Hindu felsefesine ilgi duyarak 1912 yılında Müslüman olup Şazelî tarikatine giren René Guénon (Abdülvahid Yahya), Doğuluların, Batı uygarlığının sadece bir "madde uygarlığı" olduğu hakkında söyleye geldikleri görüşün çok haklı bir görüş olduğunu belirtir. Guénon'a göre genellikle dar bir anlama sıkıştırılan "maddecilik"ın "kesin" anlamı, hiç bir felsefi kurama bağlanamayacak bir "zihin durumu"dur ve çağdaş insanın büyük çoğunluğunun "zihni tavrı" da maddeciliği reddetmesine rağmen, maddeciliği az ya da çok kanıksadığını gösterir:

"Şimdiye kadar söylenenler, Batı uygarlığını katıksız bir madde uygarlığı olmakla suçlayan Doğuluların yerden göğe haklı olduklarını açıkça göstermeye yetiyor. Gerçekten de Batı uygarlığının gelişmesi münhasıran bu yönde olmuştur. Bu uygarlığa hangi açıdan bakarsanız bakın, karşınıza hep bu maddileşmenin dolaysız sonuçları çıkacaktır." (Guénon, 1991,103).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Salinger, kısa öykülerinde Hıristiyanlık ve Budizme dair sembolleri çok işlevsel öğeler olarak kullanmıştır. Özellikle sonraki kısa öykülerinde bu sembolleri yoğunlukla bulmak mümkündür. (Bu konuda yapılan çalışmaların genel künyesi için bkz. Cotter, 1978, 132). James Finn Cotter'ın, Salinger'in kısa öykülerinde bulduğu üç dinî sembol olan “şişman kadın”, “gözlük” ve “kül tablası”ndan hareketle ortaya koyduğu gibi, Salinger'ın Tanrı algısı, mistik bir yorumu açıktır. Mutlak bir irade olan Tanrı'yı insanın yaşarken anlayabilmesi az görülen bir gerçektir. Tıpkı Funny ve Zooey öykü serisinin kahramanı Zooey'in ayna karşısındaki yansımalarıyla var olan durum gibi. Bundan başka Salinger'ın, insan iradesinin kısıtlılığı ve Tanrının evrene olan hâkimiyetini, sigara yakmakla ifade edişi de yine önemli bir dinî semboldür. Salinger'a göre Tanrı evrenin gerçek artistidir ve evrenin artistik izni olmaksızın insan, sıradan bir iş olan sigarayı bile yakamaz (Cotter, 1978, s.121, 132). Fakat eleştirmenler, çağdaşlarından farklı olarak mistisizm ve Budizm'e yönelmiş olan Salinger'in ne kendisinin ne de önemli karakterlerinin, Funny ve Zooey'deki manik sayfalar boyunca anlatılan “ahlakî temizlik” ve “asketisizm” (inziva) durumu için kullanılmayacağı görüşündedirler (Kirn, 2010, 2).

Çavdar Tarlasında Çocuklar'da, Holden Caulfield'in uyumsuzluğu, kendisiyle çelişme ve sahtekâr durumuna düşme korkusuyla daha da keskinleşir. Cauldfield sahte dünyanın sahte insanları olarak gördüğü bireylerin davranış kalıplarına girmekten çok korkar. Gerçekte ateist olduğu için, başı sıkıştığında Tanrı'ya dua etmeyi bir yüzüzlük olarak niteler. Ona göre çağın insanı, en büyük ikiyüzlülüğü belki de bu inanç noktasında yapar. Bir ateist olarak Hz. İsa'ya inancı vardır fakat Hz.İsa'nın havarilerine güveni yoktur. Çünkü Holden Cauldfield'e göre, modern dünyada her şey gibi inanç da ilk halinden, doğallığından ve masumiyetinden çok şey yitirmiştir. Quaker mezhebinden Arthur Childs'le konuşması, modern insanın dinî çıkmazına işaret eder:

“Ona, bin kâğıdına bahse girerim ki demiştim, İsa bizim Yudas'ı cehenneme göndermezdi. Bin kâğıdım olsa yine de bahse girerdim. Sanırım, havarilerden herhangi biri onu cehenneme gönderirdi-hem de çabuk tarafından-ama her şeyine bahse girerim ki, İsa göndermezdi. (...) Doğrusunu isterseniz, papazlara tahammül bile edemiyorum. Gittiğim her okulda, vaaz verirlerken sesleri o Kutsal Joe sesi olur hep. Tanrım, nefret ederim bundan. Bir türlü anlamıyorum, niçin kendi doğal sesleriyle konuşmazlar. Nasıl da sahtekâr bir ses tonuyla konuşurlar” (ÇTÇ, s.99).

Doğa'ya kaçış ya da doğaya sığınma, Batı edebiyatında, moderniteye kavuşmuş birey/aydının en önemli imgelerinden birisidir. Bu düşünce, ilk yansımasını, Aydınlanma ve ilerleme felsefelerine karşı çıkmasıyla “aykırı bir düşünür” diye tanınan J.J.Rousseau'unun 1750 yayımladığı ve Dijon Akademisi'nin ödülüne layık görülen *Sanatlar ve Bilimler Üzerine Risalesi* ve *Eşitsizliğin Kökeni Üzerine* adlı risalelerinde bulur. Bu risalelerde, Aydınlanma felsefesinin özünü oluşturan “ilerlemeci” ve “optimist” görüşlerin tersine, medeniyetteki gelişme ve ilerlemenin insan tabiatını bozduğu iddiası savunulmuştur (Çiğdem 1993: s.45) Salinger da, Holden Cauldfield'in modernizm çıkmazını, aileden, okuldan, toplumdaki, metropolden kaçıp ormanın kıyısında bir kulübeye sığınmakla ya da bir benzin istasyonunda sağır dilsiz bir satış elemanı olmakla yeneceğini düşünür. Holden Cauldfield, modernizmin bütün getirilerinden sıyrılıp sade yaşama kavuşmak ister:

“Ormanın hemen yakınında yapardım kulübeyi, fazla iççülere yapmazdım, çünkü daima güneşli bir yerde olmak istiyordum. Kendi yemeğimi kendim pişirirdim, eğer evlenmek filan istersem de, gider kendim gibi sağır dilsiz bir kız bulur, onunla evlenirdim. Kulubede benimle yaşardı, bana bir şey demek istediği zaman, herkes gibi o da lanet bir kâğıda yazardı. Eğer çocuklarımız olursa, onları bir yerlere saklardık. Onlara bir sürü kitap alırdık, okuma-yazmayı biz öğrettirdik.” (ÇTÇ, s.188).

Holden'in bu çocukları okulda değil de tabiatın içinde kendi başlarına eğitime düşüncesi de zaten J.J.Rousseau'nun *Emile* adlı eserini hatırlatmaktadır. Bir bakıma, modern öğretim

Turkish Studies

kurumlarında biraz “akademik bilgiye ulaşma” ve “gerçeğin boyutunu kavrama” yetisiyle hayata atılıp bir meslek sahibi olan modern insanın birer avukat, esnaf, öğretmen, yönetici, senarist olması hatta bu mesleklerden çok paralar kazanması mümkündür fakat insanın bütün bu meslekleri insana hizmet ve insanî olanı yüceltmek için yapıp yapmayacağı hep bir soru işareti olarak kalacaktır. Holden Caulfield, bu yüzden hayatın anlamını ve amacını, babası gibi, avukatlık mesleğinden destelerce para kazanmak, golf oynamak, briç oynamak, arabalar satın almak, martini içmek ve kasılmaktan öte bir şey olarak görmeyi engelleyen bu meslekleri yapmak istemez. Onun yapmak istediği iş, Robert Burn’un bir şiirinden ilhamla, büyük bir çavdar tarlasında oyun oynayan çocuklara göz kulak olmak ve oynarken “...nereye gittiklerine hiç bakmadan koşarlarken” (ÇTÇ, s.165) uçurumun kıyısına gelen çocukları kurtarmaktır. *Çavdar Tarlasında Çocuklar*, bu anlamda doğallığı, saflığı, bozulmamışlığı, doğayı ve modernizmin çelişkilerini içine alan çok geniş bir metaforik okumayı da içine almaktadır.

SONUÇ

Çavdar Tarlasında Çocuklar, Amerikalı yazar J.D.Salinger’in II. Dünya Savaşı ve sonrasında Batı toplumunda gelişen moderniteye karşı bir eleştirisidir. Romanda modernizmle gelen moral değerlerinin yapaylığına dikkat çekilirken, bu moral değerlerin bireye yansması da gösterilir. Modernizmle huzura ve mutluluğa kavuşmayı umut eden birey/insanın modernizm karşısındaki çıkmazı, yaşadığı karmaşa, huzursuzluk ve yabancılaşma liseli bir ergen çocuğun gözünden verilir. Romanın ana izleği, bilim ve teknolojiyle mutlak bilgiye ulaşan, kendine maddî değerlerin belirlediği bir zihin dünyası kuran toplumun değer yargılarını almak istemeyen ve modernizm batağından kaçmak isteyen birey/insanın yaşadığı trajedidir. Romanın başkahramanı Holden Caulfield, toplumla uyumsuz, hiçbir okulda barınamayan ve takıntılı bir ergen genç olarak modern toplumla yaşadığı çelişki ve içine düştüğü bunalımı kendi ağzından anlatır. Bir çocuk/gençin gözünden, masumiyet, samimiyet, sadelik ve doğanın sembolik olarak öne çıkarıldığı romanda, modernite, psikiyatrik aşamalara rağmen insanı kendi düzenine uyduran bir olgu olarak sunulur.

KAYNAKLAR

- CEVİZCİ, Ahmet (2000), **Felsefe Sözlüğü**, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- COTTER, Finn James (1978) “Religious Symbols in Salinger’s Shorter Fiction” **Studies in Shorter Fiction 15** (Spring1978).
- ÇİĞDEM, Ahmet (1993), **Aydınlanma Felsefesi**, Ağaç Yayınları, İstanbul.
- ÇETİN, Nurullah, (2004), **Roman Çözümleme Yöntemi**, Öncü Basımevi, Ankara.
- ECEVİT, Yıldız (2006), **Türk Romanında Postmodernist Açılımlar**, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul: 2006.
- GEÇTAN, Engin (1994), **Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- GUÉNON, René (1991), **Modern Dünyanın Bunalımı**, Çev: Nabi Avcı, Ağaç Yayınları, İstanbul.
- KANTARCIOĞLU, Sevim, (2004), **Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KİRN, Walter, (2010), “J. D. Salinger 1919-2010”, **Rolling Stone**, 2/18/2010, 1098, s.10-10, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?hid=18&sid=3b907aa7-4e2b-4b3b-a5c7->

3537e4c3101c%40sessionmgr4&vid=6&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=48117674), (Erişim Tarihi:04.01.2011)

LİPSON, Leslie, (2003), **Uygarlığın Ahlâki Bunalımları**, *Manevî Bir Erime mi? Yoksa İlerleme mi?*, Çev: Jale Çam Yeşiltaş, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

PRIVITERA, Lisa, (2008), “Holden’s Irony in Salinger’s THE CATCHER IN THE RYE”, **Explicator**; Summer 2008, Vol. 66 Issue 4, s. 203-206, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?hid=18&sid=f5b3b47a-5a06-4b46-9913-cfdd5c342d52%40sessionmgr10&vid=4&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=47992800>, (Erişim Tarihi: 04.01.2011)

RUSSEL, Bertrand, (1993), *İnsanlığın Geleceği*, Divan Yayınları, İstanbul.

SALİNGER, J.D., (2009), *Çavdar Tarlasında Çocuklar*, Çev: Coşkun Yerli, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

SAUTUR, Michael, (2010), “J.D.Salinger (1919-2010)”, **Entertainment Weekly**, Sayı 1089/1090, s.28-30. (Erişim Tarihi:04.01.2010), <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?hid=18&sid=3b907aa7-4e2b-4b3b-a5c7-3537e4c3101c%40sessionmgr4&vid=3&bdata%20=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=52670637>

TAYANÇ, Tunç, (2010), “Türkçede Jerome David Salinger Üzerine “Deneme”, **Varlık**, Mart 2010, s.54-58.